

Amerikan seçimleri ve merkez

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Amerika'da yapılan seçimlerde herkes yaşanan bunalımla ilgileniyor ama durumun neden bu hale geldiği üstünde hiç durmuyor. Oysa bizde yaşanan merkez tartışmalarıyla o seçimler arasında neredeyse doğrudan bir bağ var.

Mevcut, demokrat, Clinton - Gore yönetimi, Amerika'da diyelim görelî merkez solu, buna mukabil Bush da merkez sağ temsil ediyor. Clinton, yönetime, uzun sürmüş merkez sağ yönetimlerden sonra tüm dünyada yükselen merkez sol hareketlenmenin etkisiyle geldi. Benzeri bir durum başta İngiltere olmak üzere, Almanya ve Fransa'da da yaşanıyordu. Bu yönetimler içinde ideolojik açıdan en büyük atılımı İngiltere İşçi Partisi yapıyordu.

Bu yaklaşıma en çok sahip çıkanlardan birisiydi Clinton yönetimi. Almanya'da da belli ölçülerde kabul gören fakat Fransa'nın daha temkinli yaklaşımıyla karşılaşan değişiklik en geniş tanımıyla solun bir merkez ideolojisi olmasına dönüktü. Bu sol anlayış kapitalizmin 1980 sonrasında yaşadığı büyük dönüşümün sonuçlarını veri olarak kabul ediyordu. Klasik emek-değer-rant

ilişisini tartışmaya açıyordu.

Bu genel koşullar değildi Amerika'da yönetimin Cumhuriyetçilere geçmesine yol açan. Çünkü, bu tartışma Amerika'nın iç politikasına hemen hemen hiç yansımamıştı. Öte yandan Clinton yönetimi ülkede savaş sonrasının en parlak ekonomisini yakalamış, işsizliği en az düzeye indirmiş, toplumdaki refahı artırabileceği kadar artırmıştı. Yönetimin kıl payı bir farkla seçimi yitirmesi, daha çok merkeze dönmesi, çevreyi, taşrayı o kadar önemsememesiydi. Bir anlamda büyük kentleri kazanırsa ya da elinde tuttuğu takdirde taşrayı yitirse bile sonuca ulaşacağını varsayıyordu.

Bu hesap aslında tutardı. Fakat ortaya üçüncü bir parti faktörü çıktı. Ralph Nader'in Yeşil Parti'si aşağı yukarı Gore ve Demokrat Parti'yle aynı kesime sesleniyor, benzeri görüşleri savunuyor ama ayrı bir politik güç olarak geliyordu. O aşamada Gore yönetimi şimdi anlaşılıyor ki, büyük bir hata yapmıştır. Demokratlar, 'Nader'a verilen oy kayıptır' anlayışına sarılmış ve o kesime oy verecek kitleyi bir anlamda yönetimin bu yoldan Cumhuriyetçilere geçeceğini söyleyerek tehdit etmiştir. Oysa, yapılması gereken onu da başlı başına ve kendi içinden çıkmış değil de bütünüyle 'yabancı' bir siyasal faktör olarak ele alıp değerlendirmektir. Seçmeni başka bir tercihe oy

vermekten caydırmaya çalışmak değil kendisine oy vermeye çağırmaktı. Kısacası tehdit değil ikna yoluna gidilmeliydi. Aynı şekilde özellikle genç seçmenin ihmal edilmesi de bu yenilgide rol oynayan öğelerden birisi. O kitlenin de daha liberal bir çizgi izleyen ve yerleşiklik, kurumsallaşmışlık izleniminden uzak daha taze bir görüntü veren Nader'a kayması engellenemedi. Kaldı ki, Nader'ın 'şirket kültürüne son' sloganının da etkili olduğu anlaşılıyor. Tabii, birbirine çok yakın görüşleri savunan partilerin yarattığı ideolojisizlik ortamında halkın seçim ilgisi hem düşüyor hem de nispeten farklılaşana yönelme eğilimi artıyor. Nader buradan da güç aldı.

Aslında durumun şaşırtıcı bir yanı yok. Amerikan taşrası kendi muhafazakarlığı içinde Bush'u destekledi. Gerek kentler gerekse aydın kesim kendi içinde bölündüğünden seçim yitirildi. (Bunu, Gore'un mahkeme kararlarıyla kazanma ihtimaline -ki çok küçük- rağmen söylüyorum.) Buradan iki soru çıkıyor: Bu, merkez solun, sosyal demokrasinin bir yenilgisi midir? Oturup tartışmak gerekir. İkincisi, dünya siyaseti açısından ne olacak? Cevap belli: Rusya'da katılma yanlısı Putin var, Amerika'da 'şahin' Bush işbaşına geliyor, İsrail'de sağcılar kazanacak.

Bence, 1990'ların refah ve mutluluk dönemi bitti!